

Martijn Leenknecht (HZ University of Applied Sciences)
 en Simone Kooij
 (ROC van Amsterdam, voorheen Hogeschool Rotterdam)

'De vraag is hoe je toetsen zo inzet dat het studenten verder helpt'

Door Maartje Nix

Martijn Leenknecht en Simone Kooij vonden dat de nadruk in het rapport Vreemde ogen dwingen te veel lag op summatief toetsen. Ze richtten daarom het Platform Leren van Toetsen op, een samenwerkingsverband tussen hogescholen dat op basis van praktijkonderzoek ervaringen uitwisselt en informatie deelt over de formatieve waarde van toetsen, oftewel: toetsen om te leren. Samen coördineren ze dit platform. Leenknecht is onder andere onderwijskundig beleidsadviseur bij de dienst Onderwijs, Onderzoek & Kwaliteit van HZ University of Applied Sciences. Kooij werkte tot 2017 als onderwijskundig adviseur bij de dienst Onderwijs & Kwaliteit van Hogeschool Rotterdam. Ze werkt inmiddels als onderwijskundig adviseur bij het ROC van Amsterdam en heeft het Platform Leren van Toetsen verlaten. Haar taken als coördinator zijn overgenomen door Anne Potters (Hogeschool Rotterdam). Meer info over het platform is te vinden op www.lerenvantoetsen.com

Vreemde Ogen

Leenknecht: 'Het rapport Vreemde ogen dwingen is geschreven naar aanleiding van de ongerustheid over de kwaliteit van hbo-diploma's. De centrale vraag was hoe het hbo de kwaliteit zou kunnen verbeteren zonder een centrale eindtoets in te voeren. Een mooi rapport met aanbevelingen, maar wel sterk gericht op summatief toetsen. Het ging met name over onderwerpen als borging van het eindniveau, toetskwaliteit en taken van examencommissies. Dat is natuurlijk heel belangrijk, maar het uiteindelijke doel van toetsen en onderwijs is toch dat studenten zich ontwikkelen en iets leren. Daar wilden wij iets mee. Dat rapport kwam in 2012 uit, en in augustus van dat jaar zijn we voor het eerst als Platform bij elkaar gekomen.'

Doelen van het Platform Leren en Toetsen

‘Onze missie is: “stimuleren dat docenten en studenten de leerwaarde van toetsen optimaal benutten ten behoeve van het leerproces van de student”. Het Platform wil de expertise over dit thema vergroten met onderzoek en *good practices*, maar vooral ook door praktische tips en tools te delen met docenten.

‘De komende jaren willen we nog meer onderzoek doen naar leren van toetsen in het hbo en dat vertalen naar de praktijk, zodat docenten er direct iets mee kunnen. We willen bijvoorbeeld een online toolbox gaan ontwikkelen. Daarnaast organiseren we uitwisseling tussen docenten van verschillende hogescholen en willen we aandacht vragen voor *leren van toetsen* binnen professionaliseringsprogramma’s van hogescholen.

‘Het Platform werkt volgens een netwerkbenadering, omdat we het laagdrempelig willen houden. Geen formele afspraken dus, maar vanuit onze eigen interesse in contact komen met mensen die met hetzelfde vraagstuk bezig zijn: docenten, onderzoekers en beleidsadviseurs die actief zijn op het gebied van leren en toetsen. Deze contacten leveren vragen, inzichten, onderzoeksresultaten en *good practices* op. Ons jaarlijkse symposium biedt de leden van ons netwerk de kans elkaar te ontmoeten.’

Activiteiten

‘De aanbevelingen voor meer onderzoek in het rapport *Vreemde ogen dwingen* hebben wij toegespitst op de formatieve functie van toetsing. We zijn onderzoeksopdrachten gaan uitzetten, bijvoorbeeld bij studenten Onderwijskunde van de Universiteit Utrecht. Grotere onderzoekslijnen hebben we opgedeeld in kleinere onderzoeken, zodat we daarvan uiteindelijk een samenhangend geheel kunnen vormen. Het uiteindelijke doel is tips en instrumenten verzamelen die docenten kunnen inzetten in hun onderwijs. Binnen een docententeam dat meewerkt aan onderzoek raken de docenten in gesprek over de leerwaarde van toetsen en gaan ze met een onderzoekende blik naar hun onderwijs kijken. Dat is een opbrengst op kleine schaal.

‘Daarnaast organiseren we bijeenkomsten voor praktijkonderzoekers en komen we twee keer per jaar bij elkaar om resultaten van onderzoeken te delen en projecten op te zetten, bijvoorbeeld tijdens het grote symposium in juni. Daadwerkelijk samenkomen is de beste manier om mensen enthousiast te krijgen over formatief toetsen.’

Opbrengsten

‘We kregen een vraag van docenten die ertegenaan liepen dat ze op hun opleiding telkens dezelfde feedback gaven; ze vroegen zich af of de studenten daar wel van

leerden. We hebben een verkennend onderzoek opgezet waarbij we keken welke feedback deze docenten gaven. We ontdekten dat sommige docenten meer feedback geven dan andere, en dat feedback vaak op de taak is gericht, of die goed of minder goed is uitgevoerd, en niet op verbetering. Nu zijn we bezig met een checklist voor het geven van goede feedback, waardoor docenten meer feedback kunnen geven die gericht is op hoe de student de prestatie kan verbeteren.

‘Als je op een goede manier feedback wilt geven, vraagt dat iets van de cultuur van de hele organisatie. Dat hebben Dominique Sluijsmans en René Kneyber goed verwoord in hun boek *Toetsrevolutie. Naar een feedbackcultuur in het voortgezet onderwijs*. Ben je gericht op ontwikkeling en groei, of op prestaties en beloning? Dat is een wezenlijk verschil. Een feedbackcultuur betekent ook iets voor de manier waarop het management docenten aanstuurt, en voor de manier waarop docenten elkaar feedback geven.

‘In ons werk als onderwijsadviseur geven we regelmatig workshops aan docenten en adviseurs, waarbij we putten uit de kennis die we via het Platform hebben opgedaan. Daardoor brengen we wel wat teweeg aan bewustwording. Dat alleen is al een mooie opbrengst.’

Inzicht

‘Een belangrijk inzicht is dat effectieve feedback geen eenrichtingsverkeer is van de docent naar de student, maar dat het pas echt van toegevoegde waarde is als studenten en docenten erover in gesprek gaan. Dan kun je als docent checken hoe de feedback bij studenten binnenkomt, of ze het begrijpen en ermee aan de slag gaan. Ook geven we in workshops vaak concrete voorbeelden. Bijvoorbeeld het *two stage exam*. Studenten maken eerst individueel een tentamen. Daarna leveren ze het in en maken hetzelfde tentamen nog een keer in groepjes. Studenten zijn dan heel gemotiveerd en gaan met elkaar in discussie. Ze leren daar ontzettend veel van, en dat is tenslotte wat je wilt bereiken. Uiteindelijk geef je een cijfer dat het gemiddelde is van de toets die individueel en samen gemaakt is.’

Summatief versus formatief

‘Summatief en formatief toetsen zijn geen tegenpolen. Elke toets heeft eigenlijk beide functies in zich. Elke toets stuurt het leren; ook een toets waar je alleen een cijfer voor krijgt, heeft een formatieve functie. Het is interessant om erover na te denken hoe je toetsen zo kunt inzetten dat het het leerproces stuurt en de student verder helpt.’

Toekomstplannen

‘Het Platform bestond aanvankelijk uit een beperkte groep hogescholen, maar we hebben inmiddels een breder netwerk opgebouwd en gaan nu met meer hogescholen aan de slag. Gezamenlijk maken we afspraken over wie wat doet. We gaan beginnen met nieuwe projecten, inspiratiefilmpjes maken en tools ontwikkelen, zodat we docenten handvatten kunnen geven om mee aan de slag te gaan. Zo kunnen we samenwerken aan het thema leren van toetsen, zodat niet iedereen opnieuw het wiel hoeft uit te vinden.’